

BOR PÅ GATA: Mer enn hver tiende person er arbeidsledig i Portugal, og Hernandes Franca dro fra kona og de tre barna for å prøve å forsørge dem fra Norge. Her blir han møtt med jobbavslag.

Tekst: Hilda Nyflø
Foto: Siv Johanne Seglem

Hovedsaken 27

Framtida er mørk i store deler av Europa.
Søreuropeere med universitetsgrad har gitt norske
uteliggere konkurranse om de beste sengeplassene.

Den tapte generasjonen

BIFF OG CHIPS: I Korskirken i Bergen deler Kirkens Bymisjon ut mat fra butikkene som snart går ut på dato. De frivillige har merket en stor økning blant søreuropeere, i hovedsak fra Spania. Er de heldige får hver person i køen utenfor med seg tre middager hver.

«Jeg er her for å få en jobb, ikke for å få hjelp. Jeg kommer aldri til å sette meg ned og tigge.»

Køen utenfor strekker seg bak lysstolpene nå, mennesker med sammenkrollete plastposer står på rekke langs fortauet, langs de små trehusene, langs hekken ved Korskirken i Bergen. Få snakker norsk, det går i spansk, portugisisk, polsk, rumensk. To ganger i uka står de sånn, i kø for å fylle posene, få gratis mat. Klokka slår ett og Kirkens Bymisjon åpner den grå steindøra, slipper dem inn fire og fire av gangen for å unngå kaos. I forrige uke begynte ei jente å grine fordi en spansk tv-kanal ville filme henne, de vil ikke at de hjemme skal se dem slik.

- Dette er historiene til folk som har levd et bra liv. Det er mye skam og uro. De er desperate.

Noen gater bortenfor køen er Marcos Amano daglig leder ved Stiftelsen Robin Hood-huset, et møtested for mennesker med trang økonomi i Bergen. Han kjenner mange av de som står i køen, de er ofte hos han også, søker jobber ved pc-ene, drikker gratis kaffe og te. Amano sier det har vært «unntakstilstand» på huset siden mars i fjor. Aldri før har så mange utenlandske jobbsøkere oppsøkt dem. Noen har allerede solgt hus og bil, klærne sine. Andre har tatt familiens sparekonto, forlatt barna, og kommet

med lovnader om at pappa skal sende penger. De fleste er fra Spania.

- De er dårlig forberedt på det kalde klimaet, de kan ikke norsk, nesten ikke engelsk og har lite penger, noen kommer med 1600 kroner. Vi har hatt folk som har bodd i huler, under presenninger, i busskur og på gata. Mange av dem som har fått jobb blir grovt utnyttet, de jobber svart og med ulovlige kontrakter.

Høsten 2008. Finanskrisen treffer Europa, hardt og brutalt, deler av det internasjonale finansmarkedet bryter fullstendig sammen. Når bedrifter skal stramme inn er det de unge som mister jobbene først, det er de som har midlertidige arbeidskontrakter, de er lettest å si opp. I Spania er 22 prosent av befolkningen arbeidsledige. Ungdomsarbeidsledigheten ligger på nesten 50 prosent. I nabolandet Portugal er 13,6 prosent arbeidsledige, ungdomsprosenten er 29,9. Og hvis du sliter med å få jobb i hjemlandet ditt, hva gjør du da?

- Jeg har gitt opp drømmen min. Nå søker jeg alle slags jobber, jeg håper jeg får jobb som sjåfør her i Norge.

Det var en gang på 90-tallet, da byen blomstret, at Miquel Paulo Goucalves (34) studerte og drømte om å jobbe med

tekstiler og klær. Men finanskrisen traff den gamle industribyen Porto hardere enn mange andre byer i Portugal, og på landsbasis har 300 000 arbeidere i tekstilindustrien blitt kuttet til 165 000. Da østblokklandene ble medlem av EU ble det også mer lønnsomt for fabrikkene å flytte produksjonen til land som Bulgaria og Polen.

Så Miquel begynte å kjøre trailer isteden. Men oppdragene forsvant der også, han gikk uten penger. Så i høst plottet han inn ordene «best, country, live» på dataen, trykket «enter» og fikk opp Norge. Landet der arbeidsledigheten ligger på 3,3 prosent. Han kom i desember, jobb har han fortsatt ikke.

- Dette er et stort problem. Jeg tok halvparten av sparepengene til kona og meg, og kom hit. Det er hardt her. Men jeg er en fighter, en dag vil jeg ha råd til å betale for utdanning for barna mine. Jeg ber og henter motivasjon hver dag.

Han vrir litt på seg og gjentar ordene. Engelsen hans er ikke den beste.

- Kona mi er sjef i en frisørsalong og sier at jeg må komme hjem hvis jeg er ulykkelig. At det er ok. Datteren min på sju år spør meg hvorfor jeg ikke er der. Jeg må alltid svare det samme, at pappa må få en jobb først.

Med en global arbeidsledighet på historisk høye nivåer har han grunn til å være bekymret. FN-sambandet, og FNs arbeidslivsorganisasjon (ILO) bekymrer seg også. De har vært engstelige for konsekvensene lenge, og de snakker om en mulig «tapt generasjon». Unge europeere kommer ikke inn i arbeidsmarkedet, og det får konsekvenser: De blir gående på offentlige stønader, og blir en utgift for samfunnet, de bidrar ikke til inntekter.

- Ungdom med utdanning mister troen på å få seg jobb. De må konkurrere med arbeidssøkere som ofte har mer og bredere utdanning. Får de ikke jobb, må mange vente med å stifte familie.

Assisterende generalsekretær i FN-sambandet, Rune Arctander, er bekymret. Dårlig betaling og ujevn tilgang på arbeid vil tvinge unge til et liv som fattige.

- Millioner av unge utdanner seg til arbeidsledighet. Mange snakker om at en hel generasjon kan bli tapt for samfunnet.

Den spanske TV-kanalen Antena 3 og programmet «Españoles en el mundo» har inspirert mange spanjoler til å reise nordover. Kanalen har vist spanjoler med jobb i Norge og voksende lom-

REISELIV: Spanske Hugo Fernandezs (31) har en bachelor i reiseliv, men jobba i byggebransjen da sjefen ikke lenger klarte å betale ham lønn. Siden én av fem er uten jobb i Spania, dro han til Norge, uvitende om hvor vanskelig det skulle bli å få seg jobb her. Posen er fylt opp etter en tur i Korskirken.

DESPERATE ETTER JOBB: Aldona Sowinska (tv) (26) er nyutdannet ingeniør, og er på Adecco i håp om å få en servering- eller vaskejobb. Alexandra Szponar (21) jobber for samme firma

mebøker, de har vist fram natur og snakket varmt om landet. Programmet er populært, og ryktet har spredd seg.

- I Spania har vi bygd nok hus for de ti neste åra. Det er ikke behov for meg der. Sjefen til eksen min jobber på en flyplass. «Med en gang du lærer deg norsk vil du få en god jobb», sa hun til meg.

Hugo Fernandez (31) trekker fram en pakke røyk fra den blå jakka.

- Det har vært hardt å få jobb. Jeg kom hit for fem måneder siden, jobber nå to til tre dager i uka for Adecco. Det er klart jeg helst ville jobbet hver dag.

Han har en bachelor i reiseliv, har jobbet som nestleder for et hotell i turistbyen Murcia, og de siste årene i et byggefirma hvor han flyttet materialer uten arbeidskontrakt.

Det endte med at han ikke fikk lønna si, så han sluttet. I en måned gikk han uten jobb før han kom til Norge med nok penger til å bo på herberge i noen uker. Når pengene tok slutt ble alt mye vanskeligere. Han tok med seg koffertene sine og la seg på togstasjonen, med ei flaske som pute. I dag leier han bolig sammen med andre - Mayte fra Alicante, med samme utdanning, og i begynnelsen av 30-åra, er en av dem. Hun visste at det var hardt å få jobb i Norge uten å kunne norsk, likevel reiste hun hit for noen måneder siden. Hun har fortsatt ikke fått jobb.

- Jeg leverer CV-ene mine hver dag. Jeg har grått mye, forklarer hun.

Psykolog Sara Aarseth sitter i spesialistutvalget for klinisk arbeidspsykologi,

og mener arbeidsledighet raskt påvirker mennesker. Hun mener at jo lenger perioden ute av arbeidslivet er, jo lavere er muligheten for å noen gang komme tilbake.

- Det er velkjent at mange av de som er arbeidsledige over tid blir nedstemte, de mister overskuddet og energien.

Aarseth mener dette spesielt gjelder dem som har kommet til et annet land for å søke arbeid.

Oslo, en februardag i år. Hernandes Franca (44) har nettopp takket nei til kaffe, han liker ikke de store koppene, savner de små espressoene med masse sukker, slik de serverer den hjemme. Hernandes er utdannet flislegger, og før han flyttet til Portugal for ti år siden jobbet

han ti år i militæret i fødelandet Brasil. Nå søker han alle slags jobber.

- Jeg er her for å få en jobb, ikke for å få hjelp. Jeg kommer aldri til å sette meg ned og tigge.

Han har vært her i to måneder nå. Uten jobb. Han har reist til Norge på grunn av de tre barna på 15, 20 og 25, og kona, som jobber som kokk. Planen er at de en dag skal komme etter, både det norske utdanningssystemet og den lave arbeidsledigheten virker forlokkende.

- Jeg kunne ikke sitte hjemme og vente på at de gode dagene skulle komme. Da jeg jobbet som teamleder i et byggeselskap i Angola tjente jeg 3300 euro i måneden. Lønna i Portugal ligger nå på 1000 euro. Det er ikke nok for en familie når bare universitetsutdanningen til dat-

«Mange snakker om at en hel generasjon kan bli tapt for samfunnet.»

for sinnet mitt, det merker jeg. Problemet i Norge er at de ikke beholder søkerne ved behov, de avslår, også må du søke på nytt seinere, sier han og fortsetter:

- Men jeg er i denne situasjonen fordi jeg kan. Jeg har valgt det sjøl.

17. september 2011 står de første «Occupy Wall Street»-demonstrantene på børsruta i New York. «Vi er de 99 prosentene» ropes det, de mener det politiske systemet bare er til fordel for en prosent av befolkningen. Protestbevegelsen sprer seg så til 82 land i hele verden.

- Det ser ikke ut til at krisa vil gå over, den vil vare ved.

Siden 1994 har det vært fri flyt av arbeidskraft i eurosone, det vil si at borgere kan oppholde seg tre måneder i et annet land uten å registrere seg. Professor Kjell Gunnar Salvanes ved Norges Handelshøgskole mener de dårlige tidene sør i Europa gir Norge en fordel. Nå får vi tilgang på høyt utdannet arbeidskraft.

- Innvandring, for eksempel fra Polen, har vært en viktig årsak til vekst i norsk økonomi. Men den høye arbeidsledigheten i Sør-Europa har ført til at mange nye nasjonsgrupper kommer hit, og mange finner ikke jobb, konstaterer han.

Vi har gjort det sjøl, vi nordmenn også, lenge før oljen gjorde oss til verdens rikeste land. De store utvandringsbølgene startet på 1860-tallet. 800 000 nordmenn forlot de små jordflekkene og fattigdommen til fordel for slettene i Nord-Amerika.

Salvanes sier 20 prosent av dem kom tilbake - og han mener det vil skje med arbeidsinnvandringen til Norge også.

- Soreuropeerne er på en måte den nye polske arbeidskraften, men mens polakene er snekkere, rørleggere og har fagutdannelse, har mange av disse høyere utdanning.

Caritas Norge er Den katolske kirkes bistandsorganisasjon, og de ser at særlig enslige menn, med familier i hjemlandet, søker hjelp hos dem.

- Vi har de seinere månedene registrert en betydelig økning fra Spania, sier generalsekretær Martha Rubiano Skretteberg.

I desember var 4,4 millioner arbeidsledige i Spania.

- En del kommer lite uforberedt, de snakker bare spansk, har lite penger, og disse oppfordrer vi til å reise tilbake.

EURES-rådgiver i NAV, Eli Skaug Syvertsen, forteller om en sterk økning fra Portugal og Spania siden 2010.

- I Spania har folk blitt slengt på gata og mistet huset sitt. Det er de ufaglærte det går ut over. De fleste som reiser er også under 30 år. Norge er kjent for bacalao, og mange tror de kan få jobb uten språk

ARBEIDSLEDIGHET

● Finanskrisen høsten 2008 påvirket ungdomsledigheten umiddelbart. Det er i dag 5,5 millioner ungdomsledige i Europa i alderen 15 til 24 år.

● Blant EUs 27 stater er ledighetsraten på 22 prosent, mer enn dobbelt så høyt som den generelle ledigheten. Mange snakker om at en hel generasjon kan bli tapt for samfunnet.

● Ledigheten for ungdom under 25 år er i mange land tre ganger så høy som for aldersgruppen 25 til 50 år.

● ILO estimerer at det må skapes mer enn 400 millioner nye arbeidsplasser i løpet av de neste ti åra for å absorbere de 40 millioner nye arbeidstakerne som entrer arbeidsmarkedet hvert år.

● Høy utdanning eller god praktisk arbeidserfaring er ikke lenger en sikker døråpner for ungdom inn på arbeidsmarkedet. Millioner av unge utdanner seg til arbeidsledighet, og det bekymrer.

Kilde: FN-sambandet

ved å jobbe ved samlebånd i fiskeindustrien.

Hun mener de fleste reiser til Oslo og Hordaland.

Hun reiste til Norge rett etter at hun hadde fått diplomert sitt. Aldona Sowinska (26) er ingeniør, og dro sammen kjæresten fra hjemlandet Polen. Hun har aldri hatt sjansen til å bo alene uten foreldrene, men det gjør hun nå, i et kollektiv i Bergen.

De to hadde tenkt på det i to år. Hvor viktig det er å få jobb, at håpet lå i Norge. Siden 2004 har Polen vært medlem av EU. Lengene har vært åpne, mange har reist fra hjemlandet.

- Vi vil bare ha et normalt liv. Med jobb, hus og familie. Vi kommer ikke hit for å tjene penger og reise tilbake, vi ser for oss ei framtid her.

Hun sukker. I løpet av de to månedene de har vært i Bergen har innboksen fylt seg opp, 250 avslag på jobbsøknader. Det er fra de arbeidsgiverne som faktisk har svart. Hun tenkte at det sikkert ville gå greit uten å kunne norsk. Det gjorde det ikke.

- Det som motiverer meg er tanken på at de jeg studerte med, som fortsatt er i Polen uten jobb. Jeg søker alt, som vaskhjelp, i restauranter og i vikarbyråer.

Det er synd at hun ikke kan gi noe tilbake til sitt eget land.

- Det er økonomisk krise i Polen også. Derfor reiser alle. Landet tømmes. Det er snart ikke unge mennesker igjen.

hin@dagbladet.no

in dager i uka. Ungdomsledigheten hjemme i Polen ligger på 27,7 prosent.

teren min koster 350 euro i måneden.

Hver dag fra ni til tre pleier han å sitte på en av NAVs kontorer i Oslo. Han kaller det jobben sin nå, å søke andre jobber der. Tre ganger i uka går han på norsk-kurs arrangert av en katolsk kirke i Oslo. På ettermiddagene og kveldene sitter han som oftest på Oslo Sentralstasjon. På McDonalds får han gratis internett, og av og til sitter han på Fyret, der hvor dame- og herreklubben tilbyr en prat og litt rådgivning, de veit hvor han kan få dusje, få mat, og hvor man bør oppholde seg om natta.

Klokka 01 stenger stasjonen, og han må ut. Så da går han og snakker med andre, oftest spanjoler, men også portugisere, andre i samme situasjon. Han vil ikke legge seg ned og sove i de timene, han

sier han er redd de narkomane. Sprøyte-pissene, pistoler gjemt på innerlomma, pengekrangler, han vil ikke stå imellom. Derfor holder han det gående til 04.20, da Oslo S åpner igjen. Fram til sju legger han hodet på soveposen, sover på en benk der inne. Og av og til, når Frelsearmeens suppebuss står parkert i Urtegata, kan han tilbringe de fem mørkeste nattetimene der inne.

- Det er vanskelig å konsentrere seg om å lære norsk når jeg er så trøtt, jeg vil sove i en seng, våkne opp og være utvilt. Men dette livet er ikke hardt, det er hardt for dem som bor i Afrika uten mat. Jeg er her for å kjempe.

Det er slik dagene går. Men kanskje i morgen, i morgen får han jobb.

- Hele denne situasjonen er ikke bra